

ЛІНГВІСТИЧНЕ ФРАНКОЗНАВСТВО В УКРАЇНСЬКОМУ ЗАГАЛЬНОНАУКОВОМУ КОНТЕКСТІ

(Рецензія на зібрання наукових праць «Студії з лінгвістичного франкознавства»
(за заг. ред. Оксани Кушлик. Дрогобич : Посвіт, 2025. 460 с.))

«Художній універсум І. Франка – “безмежне поле в сніжному завої”, широчезна арена дослідницьких пошуків», «І. Франко і його оточення – тема невичерпна», «Франко – універсальний геній, невичерпний атом» – це тези з доповіді «Франкознавство: здобутки, втрати, перспективи», яку виголосив професор Іван Денисюк на пленарному засіданні Міжнародної конференції «Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин» ще у вересні 1996 року. Науковець не тільки зацентрував на величі й багатогранності відомого українського митця, а й окреслив вектори подальшого розвитку франкознавства, зокрема й лінгвістичного, що хоч і поступається своїми досягненнями літературознавчій школі, проте охоплює аспекти, які засвідчують розширення наукових парадигм. Нині сферу дослідницьких уподобань випрозорює багатовимірний аналіз мови доробку І. Франка, побудований на різних концептуальних засадах – структурних, когнітивних, психолінгвістичних, комунікативно-прагматичних тощо. Свідченням рефлексування на сьогоденні запити лінгвістичних досліджень творчості Великого Каменяря є наукове видання «Студії з лінгвістичного франкознавства» (за заг. ред. О. Кушлик), що вміщує видані впродовж останніх десятиліть статті, підрозділи з монографій і фрагменти словників, концептуально пов’язані наміром мовознавців Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка засвідчити унікальність та різновекторність Франкової мовної картини світу.

Рецензоване видання розпочинає вступна стаття «Пізнаючи Франка – пізнаємо себе», у якій професор Я. Яремко порушив проблему кодифікації й систематизації «Франкової лексичної скарбниці» (с. 5), визначив мету колективної праці, окреслив її структуру. Акцентуючи на тематиці студій дрогобицьких мовознавців, лінгвіст цілком умотивовано зазначив, що «у кожного автора наукової розвідки свій Франко, своя дослідницька оптика» (с. 6).

Матеріали «Студій з лінгвістичного франкознавства» об’єднані в сім різних за обсягом розділів, до написання яких долучилися науковці Дрогобицького закладу вищої освіти. Без перебільшення констатуємо, що кожен матеріал має надзвичайну вагу, бо хай штрихом, спостереженням, оригінальним тлумаченням або аналітичним висновком виокремлює той чи той бік таланту генія Великого Каменяря. До переваг видання зараховуємо докладний аналіз творів різних стилів і жанрів Івана Франка.

Перший розділ «“На шляху поступу ми лиш каменярі” (“досліди” і “досвіди” соціолінгвістичних параметрів Франкових дискурсів)» розпочинає стаття С. Гіряк, присвячена мовному портретуванню української галицької інтелігенції, зокрема

Уляни Кравченко, Константины Малицької, Івана Франка. Апелюючи до текстів Каменяря, авторка зосереджує увагу на номінаціях суспільно-політичної тематики, ідіомах і текстових кліше, вирізняє галицькі та просторічні елементи, знижену лексику, проаналізовані в контексті емоційності, іронії та інтертекстуальності. Лінгвополітологічний дискурс Івана Франка, схарактеризований у площині філософсько-психолінгвістичної концепції та в проєкції сучасної теорії комунікації, потрапив до сфери наукових пошуків Я. Яремка. Дослідник розглянув феномен створеної Каменярем «школи політичного мислення». Заслугує поцінування студія М. Федурко про напрацювання Івана Франка, що увиразнюють зв’язок мови й мислення, взаємодію духовного розвитку нації та розвитку мови.

Другий розділ «До онтологічних джерел народного духу, розвою і слова (крізь призму сучасних лінгвокультурологічних концепцій)» об’єднує статті М. Федурко й А. Огар «Вербалізація концепту *слово* в поезії Івана Франка (на матеріалі збірки «З вершин і низин)», Н. Лужецької «Імпліцитні текстові засоби у комунікативно-прагматичному полі І. Франка», А. Огар «Концептосфера творів І. Франка для дітей (на матеріалі збірки казок “Коли ще звірі говорили”)», М. Зубрицької «Поетика погляду в збірці Івана Франка “Зів’яле листя”: рецепційно-естетична інтерпретація», що вирізняються неординарністю й неочікуваністю дослідження творів Великого Каменяря, які проаналізовано в контексті досягнень сучасної лінгвоукраїністики.

Матеріали третього розділу присвячені лінгвостилістичному аналізу поетичної та прозової спадщини Івана Франка. Цей розділ об’єднує найбільшу кількість студій. Ідеться про статті М. Стецька «Поема Івана Франка “Мойсей”: фрагменти текстової стереометрії», М. Стецька та Л. Лемець «“Пісне, моя ти сердечна дружино!” (символема *пісня* в поетичних текстах І. Франка)», І. Уздиган «Порівняння як невід’ємний лінгвостилістичний атрибут повісті Івана Франка “Захар Беркут”», Х. Федоришин й О. Кушлик «Ампліфікація як засіб увиразнення градаційних відношень у стилістичному синтаксисі прозових творів Івана Франка (на матеріалі оповідання “Хома з серцем і Хома без серця”)», У. Мішук (Галів) «Роль експресес у творі “Коваль Бассім” І. Франка», О. Кушлик і Л. Радчук «Кольороназви в мовотворчості Івана Франка як вияв української традиції (на матеріалі малої прози Івана Франка)». Праці цієї частини колективного видання вражають не тільки глибиною аналізу вибраної кожним автором проблеми, а і яскравістю, свіжістю, креативністю, відмежуванням від стереотипності, незвичністю інтерпретації тих чи тих

лінгвістичних явищ, з огляду на це заслуговують схвалення та високої фахової оцінки.

Термінотворча діяльність відомого українського письменника віддзеркалена в четвертому розділі. У цій частині рецензованого видання ґрунтовно проаналізовано твори наукового стилю. Зокрема, Я. Яремко й Н. Лужецька крізь призму політичної термінології окреслили характер, ознаки, значення й функції терміна, дійшли висновку, що лінгвокогнітологіїні ідеї Івана Франка сформували методологічну основу українського антропологічного термінознавства. Правнича термінологія в наукових і художніх текстах відомого мислителя стала об'єктом дослідження М. Паночка. Не менш цікавою й інформативно ємною вважаємо студію, у якій окреслено структурно-семантичні параметри політичної термінології. Автори праці (М. Паночко й А. Разумна) схарактеризували абстрактні поняття й загальні номінації осіб, виділили синонімії й варіантні форми аналізованих лексем.

Ідеєю фраземної експлікації та лексикографії об'єднані напрацювання п'ятого розділу, до якого увійшли статті М. Зубрицької «Сакральне наповнення та стилістико-функціональні особливості фразеологічних одиниць із компонентами *душа* і *серце* (на матеріалі малої прози Івана Франка)», У. Галів «Функціонально-стилістичне навантаження фразем у прозі Івана Франка (на матеріалі повістей “Великий шум” та “Петрії і Довбушуки)”», П. Мацьківа «Образний потенціал паремій з компонентом *голова* в “Галицько-руських народних приповідках”», М. Щербак (Степик) та М. Якіма «Фразеопростір поеми Івана Франка “Мойсей”: концептуальний та експресивний аспекти», М. Якіма «Словник фразеологічних уживань у наукових працях Івана Франка та принципи його побудови» і «Фразеологічні вживання в поемі І. Франка “Мойсей” (фрагмент укладеного Словника)». Специфіку зазначених студій увиразнює всеохопне дослідження Франкового фразеопростору, з'ясування особливостей загальновживаних, діалектних, модифікованих та індивідуально-авторських фразеологічних одиниць, їхнє семантико-граматичне ранжування, основні принципи створення словника фразеологічних висловів та ін.

У шостому розділі «Зауваги до епістолярію (художня прагматика, нарративні стратегії, мовні засоби інтимізації)» акумульовано студії С. Гірняк про різноплановість епістолярної спадщини Уляни Кравченко й Івана Франка, етикетні формули уживаних ними звертань і прощань, функційні параметри нетранслітерованих висловлень, юкстапозитів, ідіом, просторічних мовних одиниць, питомих і запозичених номінацій, а також Л. Мельник, яка запропонувала лінгвістичний аналіз інтимного епістолярію Івана Франка до Ольги Рошкевич, зосередила увагу на вітально-прощальних формулах їхньої писемної комунікації, демінутивах, епітетах, метафорах, фразеологізмах та порівняннях.

Сьомий розділ охоплює питання діалектології, деривації, ономастики й акцентуації. Зазначений тематичний діапазон віддзеркалюють праці М. Зубрицької «Лексико-семантичні особливості бойківських говірок у художньому дискурсі Івана Франка», В. Котович «Мала батьківщина Івана Франка: ономастичний та лінгвокультурологічний аспекти», О. Кушлик «Морфолого-синтаксичний спосіб творення – активний засіб виникнення вторинних службових слів (на матеріалі повісті Івана Франка “Перехресні стежки”)», Л. Легкої «Акцентна характеристика дієслів третього структурного класу із суфіксом *-а-* (*-я-*) у поетичному мовленні Івана Франка».

Після основних сімох розділів розміщено «Архівні документи дисертаційної справи Івана Франка», які зібрав, переклав Я. Лопушанський і які відображають важливі віхи життєвого й творчого шляху Івана Франка, зокрема здобуття наукового ступеня доктора філософії у Віденському університеті.

Рецензоване видання вражає своєю змістовою й концептуальною вивершеністю, синтезом інформативності, науковості, глибокого й об'єктивного аналізу. Збірник наукових праць «Студії з лінгвістичного франкознавства» (за заг ред. О. Кушлик) має неабияке значення як для становлення й поступу лінгвістичного франкознавства, так і для розвитку франкознавства загалом.

Наталія КОСТУСЯК,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
та лінгводидактики
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Білоконенко Людмила Анатоліївна – Криворізький державний педагогічний університет, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, orcid.org/0000-0001-9329-1852

Громко Тетяна Василівна – Національний університет «Одеська політехніка», доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри англійської філології та перекладу, orcid.org/0000-0002-4661-4302

Гуцуляк Тетяна Євгенівна – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри сучасної української мови, orcid.org/0000-0002-7520-3115

Дзекун Юрій Олексійович – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германської філології, orcid.org/0000-0001-6342-7245

Дроботенко Валентина Юрївна – Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, orcid.org/0009-0003-8525-6493

Дутка Оксана Ярославівна – Відокремлений структурний підрозділ «Свалявський технічний фаховий коледж Національного університету харчових технологій», доктор філософії, викладач української мови та літератури, orcid.org/0000-0003-3666-3124

Зусько Марина Олексіївна – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської та німецької філології, директор Навчально-наукового інституту іноземних мов, orcid.org/0009-0009-6467-2387

Кардаш Лариса Василівна – Університет Григорія Сковороди в Переяславі, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української лінгвістики і методики навчання, orcid.org/0000-0002-2098-0240

Косович Ольга Василівна – Тернопільський національний педагогічний університету імені Володимира Гнатюка, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германської філології та професійної комунікації, orcid.org/0000-0002-1651-9769

Костусяк Наталія Миколаївна – Волинський національний університет імені Лесі Українки, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та лінгводидактики, orcid.org/0000-0002-9795-6038

Кравченко Леся-Рома Степанівна – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри зарубіжної літератури та полоністики, orcid.org/0000-0002-3148-2474

Кузик Павло Степанович – Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України, аспірант відділу української мови, orcid.org/0009-0008-9863-2167

Кулик Олена Дмитрівна – Університет Григорія Сковороди в Переяславі, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української лінгвістики і методики навчання, orcid.org/0000-0001-9116-4403

Кушлик Оксана Павлівна – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, orcid.org/0000-0001-7502-622X

Мельник Любов Богданівна – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, orcid.org/0000-0002-3525-513X

Надяк Христина Романівна – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, магістр спеціальності 014 «Середня освіта (Українська мова і література)», orcid.org/0009-0002-0579-6119

Науменко Наталія Валентинівна – Національний університет харчових технологій, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов професійного спрямування, orcid.org/0000-0002-7340-8985

Овсієнко Людмила Миколаївна – Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови, orcid.org/0000-0002-8450-7305

Поворознюк Роксолана Владиславівна – Навчально-науковий інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, orcid.org/0000-0003-3418-6651

Похилюк Олена Миколаївна – Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української філології, orcid.org/0000-0003-2786-4055

Прийма Лада Юрївна – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, доктор філософії у галузі «0.35 Філологія», старший викладач кафедри романо-германської філології, orcid.org/0000-0002-8956-2389

Стишов Олександр Анатолійович – Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, orcid.org/0000-0001-6192-255X